

Az éremgyűjtés másfél évtizede

A közelmúltban ünnepelte megalakulásának 15. évfordulóját az Éremgyűjtők Csongrád megyei Szervezete. A jeles esemény kapcsán ünnepi ülését Szegeden tartotta a Magyar Éremgyűjtők Egyesületének országos választmánya is. Az előterjesztett beszámolókból és tájékoztatókból kirajolódott a megyei éremgyűjtők másfél évtizedes munkássága. Hangsúlyt kapott, hogy kevés alkalmasabb ága van a művészi tevékenységnek, mint az éremművészet, amely arra hivatott, hogy bemutatassa — a maga sajátos eszközeivel — egy kor, egy ország, esetleg egy nagy múltú város történetét, vagy híres emberek életútját, nevezetesen tetteit.

Az Éremgyűjtők Csongrád megyei Szervezete 1969-ben alakult 25—30 taggal és az elmúlt 15 év alatt az ország egyik legnagyobb vidéki szervezetévé vált. Egyébiránt az éremgyűjtői tevékenység nyomai a megyében, főleg azonban Szegeden a múlt századra nyúlnak vissza, s egyidősek a városi múzeum alapításával is.

A szervezeti élet megindulásában jelentős szerepet kaptak olyan alapító tagok, mint Almási Gyula, Almási Mihály, Balogh János, Csongor Győző, Dózsa György, Fekete Jenő, Gaál Géza, Gergely Imre, Huszka Lajos, Kanyó Ferenc, Kovács Imre, Liebmann Béla, Márjai József, Mezei Imre, Molnár Imre, Muncz Károly, Papp László, Peterdy Ferenc, Sajtós József, Sümei István, Tokai Vilmos és Waldmann Gábor. Külön említést érdemel Siflis József tevékenysége, aki a megalakulást követően, mint szervező titkár hat éven át irányította a szervezet munkáját. Az alapító tagok közül sajnos többen már nincsenek közöttünk, de munkásságuk nyomaival lépten-nyomon találkozhatunk.

Írásos anyagok szerint az alakulást követő első közgyűlés 1970. július 12-én zajlott le 23 fő részvételével. A közgyűlések éventéjén tartása a mi csoportunknál gyakorlatilag vált, s jelentős állomása is voltak a szervezeti életnek. Természetesen a közgyűlések között is voltak kiemelkedő fontosságúak, amelyek irányt szabtak a munkának, vagy nagyobb horderejű feladatokat jelöltek meg. Szervesen illesztettük munkánkat a művelődési otthon tevékenységébe, részt vállaltunk annak társadalmi vezetőségében, a munkásművelődés célkitűzéseinek sajátos eszközeinkkel történő megvalósításában.

Az alakulástól kezdődően heti két klubfoglalkozást tartottunk, amely megmozgatta tagságunkat, és igazolta munkásságunkat: 1979. május 19—20-án Szegeden rendeztük meg a magyar éremgyűjtők IX. országos vándorgyűlését. Erről az egyesület hivatalos lapja, az Ertesítő 1979 júliusi száma többek között a következőket írja, idézve Székely Dénes országos elnök megnyitói szavait: „Kevés európai nagváros dicsekedhet olyan eredményes és hosszú numizmatikai múlttal, mint Szeged. Öröm számunkra, hogy a Csongrád megyei éremgyűjtők egységül, jól megalapozott, több mint egy évszázados tapasztalattal és hagyomány birtokában folytathatják azt, amit elődeink elkezdtek. Az ország gyűjtői társadalma nevében köszönetemet fejezem ki eddigi munkájukért, és hasonló eredményeket kívánok az elkövetkező években is. Ösztinte jókívánásainkat tolmácsolom a IX. vándorgyűlés sikeres lebonyolításáért, és további munkájukhoz sok sikert kívánunk.”

Visszaemlékezve erre a nagy-szerű találkozóra, jogos büszkeség tölt el bennünket, hogy mindenben teljesítettük a tervezett programot, amelynek legfőbb alapja a gyűjtők önzetlen munkája volt. Nagy öröm-



A jubileumi érem, Fritsz Mihály szobrászművész alkotása

mel vettük át a sárospataki vándorgyűlésen a *Széchenyi Ferenc-emlékérem III. fokozatát* a szegedi találkozó megszervezéséért. Megfogadtuk a jó tanácsokat, és a szerzett tapasztalatok alapján haladunk tovább a megkezdett úton. Ezzel magyarázható, hogy a vándorgyűlés után szélesedett az érdeklődés az éremgyűjtés iránt nemcsak Szegeden, hanem a megye más részein is. A makói csoport mellett létrejött a szentesi és hódmezővásárhelyi csoport is, sőt országosan egyedülálló, hogy egy nagyközségben, Mindszenten éremgyűjtő csoport működik. Elismerés illeti e csoportok vezetőit — Szabó Jenő, Nagy László, Nádor Károly és Bozó László gyűjtőtársakat — és másokat, akik nem kevés fáradtsággal fogják össze a helyi gyűjtők tevékenységét, és képviselik a numizmatika ügyét.

Szabadjon e helyen is szólni a Magyar Éremgyűjtők Egyesülete (MEE) országos vezetése és a Csongrád megyei szervezet közti jó kapcsolatról és együttműködésről. Különösen fontos számunkra, hogy a választmány „vidéki” titkára, Bóna András szegedi illetékességű, és általa jut el hozzánk az országos vezetési irányítás, illetve képviseli szervezetünket a választmányban. A megyei és a szegedi városi tanács művelődési osztályának segítségével, a Móra Ferenc Múzeummal való együttműködésünk, a nyomdával, a Szeged Touristtal, a helyi sajtóval való kapcsolatunk fontos összetevője eredményes munkánkhoz, az elmúlt 15 év sikereinkhez.

A kapcsolatok körében említhetjük meg, hogy baráti együttműködést alakítottunk ki a szabadkai gyűjtőkkel, akikről nemrég díszes oklevelet és emlékérmét kaptunk. Öszintén törekszünk arra, hogy ez a kapcsolat tovább bővüljön, és járuljon hozzá egymás jobb megismeréséhez és tiszteléséhez.

A fejlődést mégis talán a tagok számának növekedése mutatja a legjobban. A tagok száma megrázkéztetett, jelenleg a Csongrád megyei szervezethez mintegy 350 tag tartozik. A növekedés üteme az utóbbi egy-két évben lelassult.

Ami — a teljesség igénye nélkül — az elmúlt 15 év munkájának áttekintését illeti, szólnunk kell egy másik fontos területről, szervezetünk éremkiadási tevékenységéről. Minden túlzás nélkül mondhatjuk, hogy viszonylag rövid idő alatt megteremtettünk egy olyan éremalkotó műhelyt, amelynek országos híre van. Jeles éremművészek — Tóth Sándor, Lapis András, Fritsz Mihály, Máté István, Kalmár Márton, Lantos György és mások — alkottak szervezetünk felkérésére, vagy közreműködésével egy egész gyűjteményre való érmet, plakettet.

Egyébiránt az első érmünk 1976-ban jelent meg Juhász Gyulára emlékező, 200 darabos ezüst és bronz változatú nagyságrendben. Múltán keltett nagy elismerést a vándorgyűlési érem, és az Árvízi centenáriumi érem is. Borsos Miklós alkotta a Kodály-emlékérmét, de ösztönös elismerés kísérte a Szent Gellért-érmet és a Bartók centenáriumi érmet is. Az elmúlt évben hat szegedi vonatkozású érmet jelentettünk meg egyenként ezer darabos mennyiségben. Ezeknek ezüst változatai sok gyűjteménynek féltve őrzött darabjai.

Az elmúlt hetekben vehettük át gyűjtőtársaink az alakulás 15. évfordulójának emlékére készített tagsági érmet, amelynek

ezüst változata 331 darabos, és művészi szempontból is kiváló alkotás. Emeli értékét, hogy rávésték mind a bronzra, mind az ezüstre gyűjtőtársaink nevét is. Egyébként készülöben van a Balázs Béla-emlékérem, és tervezük Szeged felszabadulásának 40. évfordulójára is egy érem megjelentetését. Mindemellett közreműködünk abban, hogy minél több nem saját készítésű érmet is eljusszon a gyűjtőkhoz, örömeit szerezve ezzel a mai életünket bemutató érmeiket egyre nagyobb számban gyűjtő barátainknak.

Nem kevésbé volt sikeres az éremkiállítások és -bemutatók rendezésére irányuló tevékenységünk sem. Az első kiállítást 1970 áprilisában tartottuk hazánk felszabadulásának 25. évfordulóján, a legutóbbi pedig most tekinthető meg a Móra Ferenc Múzeumban, amely talán minden idők legszínvonalasabb érembemutatója. Egyébként 50 kisebb-nagyobb ilyen rendezvényt bonyolítottunk le a másfél évtized alatt, ami önmagában is figyelemre méltó munkásságról tanúskodik.

Több szegedi, vásárhelyi és makói üzemből és intézményből rendeztünk érembemutatókat a numizmatika megismertetése és népszerűsítése érdekében. Ezek előkészítésében különösen kitűnt Mezei Imre, Baló Emil, Csongor Győző, Almási Mihály, Szabó Jenő, Janik Gáspár és mások. Külön említést érdemel Gáspár János gyűjtőtárs, aki Üllés és Bordány községében már számos saját anyagi kiállítást rendezett.

Szervezetünk tevékenységében jelentős szerep jut az ismeretterjesztő munkának, a gyűjtői társadalom nevelésének. A már említett vándorgyűléseken való részvétel mellett a szakirodalom terjesztése nagyobb jelentőségű. Az elmúlt években nagyszámú központi kiadványt juttattunk szervezetünk tagjaihoz, és büszké vagyunk arra, hogy olyan szerzőpárosunk van, mint Nagy Ádám és Leányfalusi Károly, akiknek legutóbbi munkája: Magyarország fém- és papírpénzei 1892—1926. címmel 1983-ban szervezetünk gondozásában jelent meg, és ösztönös sikert aratott.

Az elmúlt másfél évtized a Csongrád megyei éremgyűjtők részére a dinamikus fejlődés időszakára volt. A szervezeti élet kereteinek létrejötte mellett megteremtődtek a gyűjtemények kialakításának feltételei, és ma már sok gyűjtőtársnak van olyan kollekciója, amely értékrendje mellett művészi és egyéb szempontból is megfelel a követelményeknek. Tagságunk döntő többsége komoly numizmatikai szakismerettel rendelkezik, gyűjtői etikája és intelligenciája jó szinten van. Szervezetünk hírnevet szerzett magának, s országosan is sok barátunk van.

Jövőbeni feladatainkat tekintve az a legfontosabb, hogy a járt úton haladjunk tovább. Szervezetünk újabb sikereinek alapja a tagok önzetlen munkássága, ragaszkodás az éremgyűjtés nemes céljaihoz. Ezt megvalósítandó továbbra is kérjük az állami és társadalmi szervek irányítását, a művelődési központ támogatását. Meggyőződésünk szerint az elmúlt másfél évtized alatti tevékenységünk jól szolgálta az egyetemes magyar éremgyűjtés ügyét is, és minden feltétel adott, hogy újabb eredményeket érjünk el.

DOMBI GYULA,
az éremgyűjtők megyei
titkára

Nemzetiségek és a honismeret

Jelentős állomáshoz érkezett az idén: tizedik évfolyamába lépett a hazai nemzetiségek néprajzi könyvsorozata. A Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutatócsoportja és a Magyar Néprajzi Társaság támogatásával 1975-ben indult ez a vállalkozás. Mintegy húsz füzet jelent meg német, szerb, horvát, szlovák és román nyelven, s nyomdában van a következő, a német nemzetiség néprajzának 5. kötete. Szerzőinek nem csupán a legjelesebb hivatásos etnográfusokat, régészeket, muzeológusokat, nyelvészeket, nyelvjáráskutatókat sikerült megnyerni, felsorakoztak mögöttük a többnyire tudományos igényű munkákat produkáló helytörténészek is. Ez az etnográfiai sorozat a nemzetiségi honismereti mozgalom egyik fontos fóruma is.

Nemzetiségi kiadványaink általában bátran támaszkodnak a honismereti mozgalomra. A napokban került például a könyvesboltokba Karel Krajcar Slovenske pravljice iz porabja (*Rába menti szlovén népmesék*) című kötete, s szerzője Apátistvánfalván élő nemzetiségi nyelvitanár. További példákat hosszasan lehet idézni. A honismereti gyűjtőmunka eredménye a hartai festett bútorokat bemutató német nyelvű könyv, amely megjelenése után napokon belül elfogyott. (Az idén második kiadása lát napvilágot.) A hazai délszlávok történelmébe nyújt betekintést a *Csávoly múltja és jelene* című helytörténeti munka, amely ugyancsak az idén hagyja el a nyomdát, s a horvát utáni magyar nyelven is hozzáférhetővé válik. Kerecsényi Edit Póviest i materijalna kultura pomurskih Hrvata (*A Mura menti horvátok története és anyagi kultúrája*) című könyve.

A nemzetiségi honismereti mozgalom szála évtizedekre nyúlnak vissza. Minden nemzetiség létezésének alapvetően meghatározó tényezője a nyelv, ám emellett elengedhetetlenül lényeges eleme a sajátos kultúra és a nemzetiségi származástudat is. A felszabadulást követő években a táncgyományok és a népzene újraalkotásának, bemutatásának volt elsődleges szerepe a származástudat erősítésében, a közösséghez való tartozás vállalásában. A rendkívül gazdag hagyományvilág rendszeres, intézményesített kutatásának az igénye jobbra a hatvanas évektől bontakozott ki fokozatosan, maga a gyűjtés pedig az 1970-es évek elejétől éli — bátran mondhatjuk — virágkorát. Ez idő tájt erősödött fel és vált természetessé az a szemlélet, amely a nemzetiségi kultúrát hazánk kultúrája szerves részének, s az egyetemes kultúra részének tekinti. Nagyjából erre az időszakra tehető az a — korántsem csupán a nemzetiségi honismereti mozgalmat érintő — felismerés is, hogy halványuló, veszni készülő értékeink, hagyományaink, szokásaink megmentése halaszthatatlan, a huszonegyedik órában vagyunk.

Az 1973-ban megtartott országos nemzetiségi honismereti tanácskozás lendületet adott e munkának. Itt kapott hangot az, ami különben az ország számos vidékén már a gyakorlatban is élő változás volt, nevezetesen, hogy a nemzetiségi történeti-honismereti tevékenységet a Hazafias Népfront keretében működő országos mozgalom szerves részének tekintik; hogy a már meglévő közösségek, szakkörök, helyi tudományos, műhelyek szakmai, módszertani támogatást nyújtanak, a kiadványokba nemzetiségi tanulmányokat kérnek, s szorgalmazzák önálló nemzetiségi monográfiák megjelentetését is. Egy évvel később hasonló állásfoglalást alakított ki többek között a Néprajzi Társaság, az Akadémia Néprajzi Kutatócsoportja, Zenetudományi Intézete, a Néprajzi Múzeum, a Művelődési Minisztérium múzeumi főosztálya.

A nemzetiségi honismereti mozgalom központjai, bázisai természetesen a nemzetiségi szövetségek. Immár csaknem másfél évtizede kulturális bizottságokon belül honismereti-néprajzi szekciókat működtetnek. Aktivizálják az érdeklődőket, tervek készítenek a gyűjtendő anyagról, megjelölik a legfontosabb területeket és tanulmányokat, monográfiákat adnak ki. A Néprajzi Múzeummal közösen évente meghirdetett pályázataikra rendre tekintélyes számú — 20—30 — nemzetiségi pályamunka érkezik. E pályázat keretében, s még inkább a folyamatos, napi apró munka részeként sorra születnek — anyanyelven és magyarul — értékes dolgozatok a nemzetiségi települések történetéről, az életmód változásairól, a népszokásokról. Országsszerte számos helyen anyanyelven vezetik a községi krónikát, írják folyamatosan a termelőszövetkezet történetét, az iskola monográfiáját.

Ezt a munkát élénk érdeklődés kíséri itthon és külföldön. A gyűjteményes kötetek például rendkívül keresettek, s megtalálhatók a falusi parasztember házi könyvtárában csakúgy, mint nagy külföldi könyvtárakban. Az utóbbi évek hazai kulturális eseményeinek számítottak például a román nyelven megjelent népmesegyűjtemények, a népdalkötet, a közmondás- és szólásgyűjtemény, a német mesegyűjtemények, a népi díszítőművészetéről és a népi kismesterségekről szóló tanulmány. Nemrégiben jelent meg a szlovák szövetség kezdeményezésére a Tankönyvkiadónál egy-egy hazai szlovák balladás kötet és népdalgyűjtemény. A délszlávoknál ez ideig inkább a történelmi múlt kapott erősebb hangsúlyt. Az Iz nase prosloti (a Múltunkból) sorozatban többek között a szövetség története, a délszláv oktatás, a hazai délszláv munkásmozgalom története válhatott közismertté. A nemzetiségek részvétele a magyar munkásmozgalomban, mint kutatási téma egyébként valamennyi nemzetiségünknek napjainkban van felerősödőben, s ezzel egyidejűleg gyarapodnak a nemzetiségi gyűjtemények munkásmozgalmi tárgy emlékekkel.

A széles körű nemzetiségi honismereti mozgalom gyűjtőmunkájának tárgyi emlékeit a nemzetiségi múzeumok, tájházak, gyűjtemények teszik az érdeklődők számára hozzáférhetővé. Mohácson délszláv, Tatán német, Békéscsabán szlovák és román központi múzeum működik; a mohácsi például nem kevesebb, mint 15 ezer tárgyat őriz. Mellettük számos tájház mutatja be egy-egy nemzetiségi község vagy vidék múltjának, kultúrájának, népművészetének anyagát. Jellemző a fejlődésre, hogy míg 1977-ben 12 tájházat és 47 gyűjteményt tartottunk számon, napjainkra az előbbieket 20-ra, az utóbbiaké ötven fölé emelkedett, elsősorban a lelkes honismereti szakkörök gyűjtő- és feltáró tevékenységének eredményeként. Ebből a munkából azonban jelentős részt vállalnak — immáron tizenkét éve — a nemzetiségi honismereti táborok is.

Nyáron, a 10—14 napos táborokat a szövetségek egy-egy nemzetiséglakta településen vagy régióban szervezik, középiskolás és egyetemista fiataloknak, szívesen látott munkatársak azonban a felnőtt amatőr gyűjtők és a tudományos kutatók is. Egyrészt múzeumi tárgyakat kutatnak fel, és vásárolnak meg a központi nemzetiségi múzeumok irányításával, másrészt a szellemi népi alkotásokat rögzítik magnetofonszalagokra. Az utóbbi években külföldi szakemberek is bekapcsolódnak a munkába. Egy NDK-beli zenetudós például 10 ezernél több népdalt gyűjtött össze a magyarországi német nemzetiség körében. Népdalsorozatából az 1. kötet az idén jelenik meg.

D. G.